

સમુદ્રની પટકથા

ગુજરાતી ભાષાના વાંચકો માટે એક અલગ પહેલ....સમુદ્રના વિવિધ જીવોની જીવન શૈલીનાં વર્ણનનો કંઈક અલગ અંદાજ

ભાગ ૧૭ : "સમુદ્રી ધાડપાડ"

ગુજરાતનો દમણ-દેવકા બીચ ખુબજ ફેમસ જગ્યા, વીક એન્ડ પાર્ટી માટે....સાઉથ ગુજરાત અને ખાસ કરી સુરતી ઓ માટેતો જાણે જન્નત.....કારણ તો તમને પણ ખબર જ હશે....?.આજથી ૧૫-૨૦ વર્ષ પહેલાની વાત કહું તો દેવકા બીચ નાહવા માટે ઘણી સારી જગ્યા...પરતું છેલ્લા ઘણા સમયથી દેવકા બીચ પર પથરો ફેલાઈ ગયા. સાઉથ ગુજરાતનાં સમુદ્ર કિનારાનાં પાણી ખંભાતના અખાત અને ઠેર-ઠેર સમુદ્રમાં ભળતી નદીઓનાં કારણે પાણીમાં ભળતા કાદવ અને કાપને પગલે હમેશ દોહળુ પાણી. જે કાદવ અને કાપ ખાસ સજોગોમાં સમુદ્ર કિનારે રેતીમાં ઠરીને જામ થઈ સખત માટી જેવા પથર/રોકની રચના કરે. વળી કેટલાક કિસ્સામાં સમુદ્ર કિનારે બનાવવામાં આવતી પથરની પ્રોટેક્શન વોલ નાં કારણે પણ સમુદ્ર કિનારાઓ પર પથરો એકત્ર થાય. કઈ આવીજ રીતે દેવકાનો કિનારો આજે પથરોથી ભરાઈ ગયો. અને હા આવું જ કઈ ભારતનાં અનેકો દરિયાકિનારે જોઈ શકાય.

દેવકાનાં બીચ પર પથરાયેલ પથરોની શુંખલા પર વળી સમુદ્ર જીવની કેટલીક સમુદ્રી ધાડપાડ ટુકડીઓએ જાણે પોતાનું રાજ્ય વિસ્તરણ શરૂ કર્યું. જે પૈકીની મુખ્ય બે સમુદ્રી ધાડપાડ ટુકડીની ચર્ચા કર્યે તો....

પહેલી સમુદ્રી ધાડપાડ ટુકડીનું નામ "બાર્નકલ્સ", જે દેખાવે શંખ-છીપ જેવો

Mollusca સમુદાયનો જીવ પણ ખરેખર બાહ્ય કવચીય જીવ

કરચલા-વીંછી જેવા જીવોના સમુદાય Arthropod નાં

જીવ જુનું સામન્ય નામ Purple acorn barnacle

(amphibalanus amphitrite). રંગે સફેદ-જાંબલી ચાર

પ્લેટની શંકુ જેવી રચના, પાણીની બહાર હોય ત્યારે

પોતાને કવચમાં બંધ રાખે અને જ્યારે સમુદ્રનાં

પાણીમાં ગરકાવ થાય કે તેના કવચ ઉપરની ચાર પ્લેટ

જાણે કમળનાં ફૂલની જેમ ખુલે અને અંદર રહેલો જીવ તેના વિશિષ્ટ

રેશાવાળા પગ દ્વારા સુક્ષ્મજીવોનો પાણીમાંથી ખોરાક મેળવે. એક જ જગ્યા

પર સ્થાયી જીવન જીવતા આ જીવ આકારે ૧૦ થી ૧૫ મી.મીનાં હોય.

વિશિષ્ટતા એવી કે સમુદ્રમાં રહેલ કોઇપણ ઠોસ જગ્યા પર એ સ્થાયી થઈ

શકે. જેમ કે પત્થર, લાકડું પ્લાસ્ટિક, લોખંડ, ઈંટ/કોકીટ સ્ટ્રક્ચર વિગેરે....એતો ઠીક પણ કાયની બોટલ, પગની સ્લીપર, જહાજનાં પાર્ટ્સ, લાકડાનાં ટુકડા જેવી સમુદ્રના પાણીમાં રહેલ વસ્તુ પણ નથી છોડતા...! એટલે જ સમુદ્રી ધાડપાડુ શબ્દ તેના માટે બંધ બેસતો જણાય....

આકારે તિક્ષણ-અણીદાર, સમુદ્ર કિનારે ચાલવામાં ધ્યાન ન આપો તો પગ-હાથમાં ગંભીર ઈજા કરે એવા મજબુત. સ્થાયી વસ્તુ તો ઠીક પણ સમુદ્રમાં ફરતા જહાજોનાં/બોટનાં તળીયા

પણ આ જીવના ઉપદ્રવથી નથી બચી શક્યા. એના પ્રતાપે જહાજ માલિકોને વર્ષમાં અમુક અંતરાલમાં પોતાના જહાજનાં/બોટનાં તળિયાની સફાઈ કરાવવી પડે. નહિતર ઘર્ષણ વધવાથી તેની ગતિ પર અસર થાય.....તેના પર સંતોષ ન થતા આ જીવ સમુદ્રી કરચલાની પીઠ કે વ્હેલ માછલીનાં શરીર પર સ્થાયી થઈ જીવન જીવે.....છે ને આ સમુદ્રી ધાડપાડુ ગજબના....!

બીજી સમુદ્રી ધાડપાડુ ટુકડીનું નામ "પત્થરની છીપ", Hooded oyster / Natal rock oyster (*Saccostrea cucullata*), સામાન્ય રીતે છીપની પ્રજાતિ સ્વતંત્ર જીવી, પરંતુ આ પ્રજાતિ પત્થર, લાકડું, લોખંડ, ઈંટ/કોકીટ સ્ટ્રક્ચર વિગેરે પર પોતાના કવચને સ્થાયી કરી જીવન ગાળે, આકારમાં ૬ થી ૮ સેમી. અંડાકાર નાની

પ્લાસ્ટિકની ડબ્બી જેવી રચના. જેના નીચેના વાટકી જેવો ભાગમાં જીવનું શરીર હોય અને ઉપરનું સપાટ ઢાંકણ/કવરનો ભાગ, જેના થકી નીચેના ભાગને સુરક્ષિત બંધ કરી શકે. કેલ્સિયમ કાર્બોનેટનું બે ભાગમાં વહેંચાયેલું કવચ એટલે વર્ગ Bivalve નો જીવ, બાહ્ય કવચ રંગે સફેદ-રાખોડી-કાળા રંગનું સંયોજન,

કવચનાં બે ભાગની રચના એટલી બંધબેસતી અને મજબુત કે જીવ પાણીની બહાર હોય તે સમયે એનું કવચ ખોલવું ખુબજ મુશ્કેલ. આ જીવ સમુદ્રનાં પાણીમાં ગરકાવ હોય ત્યારે સમુદ્રનાં પાણીને પોતાના શરીરમાં દાખલ કરી ફિલ્ટર જેવી રચનાથી પાણીનાં સુક્ષ્મજીવો ખોરાકમાં મેળવે. એક સમયે પેસિફિક મહાસાગરમાં જોવા મળતો જીવ આજે વિશ્વનાં અનેક ભાગમાં વિસ્તરણ પામેલ. જેના પરથી જાણી શકાય કે આ સમુદ્રી ઘાડપાડુ કેવા તાકતવર અને સક્ષમ.....

અહીં તો ફક્ત બે જ ઘાડપાડુ ટુકડીની ચર્ચા કરી...પણ હવે તમારે જ્યારે દમણ-દેવકા બીચ પર જવાનું થાય ત્યારે બીજા સમુદ્રી ઘાડપાડુઓ પર ધ્યાન આપજો.....નહીં કે ફક્ત _____ પર !

<https://conchology.co.in>

www.facebook.com/conchology.co.in

- મેહુલ& હિરલ

તા.૦૧/૦૫/૨૦૨૧

